

Příloha k protokolu o SZZ č.

Diplomant: Jaroslava Boháčová

Vysoká škola: PF JU v Českých Budějovicích

Aprobace: čeština - němčina

Katedra: bohemistiky

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Zbyněk Holub, Ph.D.

Datum odevzdání posudku: 24. května 2005

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

K problematice jazykové situace české Vitorazi

(zejména po 2. světové válce)

(téma)

1. CÍL PRÁCE (uved'te, do jaké míry byl naplněn):

Je nesporné, že diplomantka ve sledovaných obcích prováděla soustavný sběr lexikálních jednotek (ve vztahu k realitám). Svou práci ale neomezila na pouhý záznam lexémů, ale rozšířila ji o rozměr demografický (a zčásti i etnologický: vpravdě ve smyslu programu *Worte und Sachen*; tedy způsobem, který je už od počátku 20. století typický právě pro německou dialektologii. To jistě souvisí i s autorčiným studiem, které ji do jisté míry orientuje v germanistiku). Synchronně se vlastně jedná o postižení kognitivního rozměru výzkumu (na území, které někdy bývá označováno jako *české Vitorazsko*). Svému (avizovanému) cíli však zůstala slečna Boháčová leccos dlužna. Především postrádám důkladnou analýzu jazykových jednotek, ke které se diplomantka při zadávání práce zavázala. Analytické části práce nejsou příliš souvislé (a jsou také aleatorní; to už ale omezuje rozsah zkoumaných jevů na „výběrový výběr z výběru“).¹

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ:

V teoretické části prokázala diplomantka poměrně slušnou schopnost odborné kompilační práce (včetně práce s pramenným materiálem; poznatky získávala i v SOA v Třeboni a ve SÚA v Praze). Ani teoretické zpracování však není bez problémů. Např. 2. kapitola má být zaměřena na *Historii a popis regionu*; ale v části 2.1 se prezentuje *Historie* (3 s.); v části 2.2 *Způsob života - odraz v jazyce* (16 s.; o jaký odraz se tu jedná? Píšete o stavu obyvatelstva, společenské i politické situaci, o vývoji školství, o národnostním a politickém vývoji apod... Kde je tu popsán jaký vztah k jazyku? Tyto části jsou jistě cenné, ale jako srovnání!). A kde je tu specifický výklad o regionu (slibovaný v názvu kapitoly)?

Nechápu, jaké nespisovné výrazy řadí kolegyně Boháčová do ideografického hesláře; to nějak souvisí s výkladem SSJČ a ČJA? (s.8)... Podobná pojmenování nepatří do diferenčního slovníku? A jak je to s „nářečními výrazy ve více nářečních oblastech? Jako nářeční jsou slova určena až po porovnání s Jg a ESM? (8)... Ale hned poté se píše o diferenčním slovníku; co tedy platí?

Proč kolegyně píše o „nezávislé ČR“? Pokud řadí ČSFR nebo ČSSR mezi „politicky závislé“ státy, jak od nich „novou“ ČR odlišuje? (27) Není rovněž pravdou, že území odstoupené po tzv. Mnichovské „smlouvě“ obývali všude většinou Němci! (26)²

¹ Leccos by bylo možné řešit, pokud by autorka alespoň částečně práci průběžně konzultovala – především v těch částech, kde by bylo možné dospět k důkladnější jazykové analýze (po soustavnější přípravě)!

² A dále: Proč užíváte názvu *Třetí říše* (např. 25)? Snad jediné: tzv. *Třetí říše*; obdobně příp.: tzv. *Velkoněmecké říše*... Vždyť těmito názvy označoval sám sebe jeden z nejnelidštějších politických i mocenských režimů

Není zcela jasné, jak kolegyně Boháčová chápe homonyma. Na s. 38 najdeme výklad; tam ale chybí ujasnění podstaty homonymie: např. ke slovům: *opar* (chybí srv. s jinou formou), *taška* (?), *kočička* (?)... u polysémie je výklad srozumitelnější (35). Proč chybí odkaz na lexikografické a dialektologické hodnocení Sochové (specifika, polysémie/homonymie, synonymie... např. *Manuál*...)? K „jejímu“ členění dialektismů se odkazuje jedinou větou v celé práci!

K části 3.3 (a podobným): formulace „*přepřacováno podle Holuba*“ (pozn. 70, s. 32) tu není patrně na místě. Zejména v syntaxi jsou v DNS popisovány doklady jevů, které jsme zachytili na Doudlebsku (popř. v jeho „okolí“). Jsou-li je doloženy (např. příponky *-ž*, *-t'*, opisné konstrukce, valence slovesa *mít*, typ *ve dvoje*...), pak je vhodné vysvětlit je. Ale jinak je třeba uvádět jen to, co je pro jihozápadočeský úsek (jzč nářeční podskupinu) typické. (Naopak ale by bylo zajímavé sledovat valenční typ *v pěti hodinách*... Dokládají-li se jevy dříve zmíněné, proč tento nikoliv?)

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA:

Stránkování do s. 72 zahrnuje „vlastní práci“, potom je stránkováno „znovu od s. 1“: diferenční slovník (s. 1-10; a proč je tento slovník samostatně „vydělen do příloh“? = Příloha 1), ideografický heslář (s. 1-48 = opět příloha, 2); u každé přílohy je ovšem vždy počet stran uveden. Následuje seznam respondentů, který „uvádí“ kratičký soubor textů (na s. 1-2; proč je zařazeno tak málo přepisů promluv? Jedná se o přepis promluv 3 nejstarších mluvčích; není uvedeno, z jaké obce pocházejí – předpokládám, že jsou to rodilí mluvčí /?). Do příloh 4-7 jsou pak vřazeny 3 mapy a doklad „vitorazského“ manifestu.

Systémové odkazy na literaturu je ovšem třeba vždy uvádět v seznamu literatury a pramenů (zařazen od s. 70); ani to není v práci kolegyně Boháčové prováděno důsledně; srv. např odkaz typu *Chloupek 1971, Janů 1998* (na s. 32; kde je uvedena úplná citace?). Citace je mnohdy neúplná (např. *Český slovník věcný a synonymický nebyl vydán jen v r. 1969*). „Co je za citaci“ záznam typu *Filip, O.: článek: ... Janečková, M.: Článek: ...? A co má zastupovat odkaz Dialekte nim Wortschatz der südböhmischen Dialektregion? Katzenschlager...* (chybí vydavatel, místo...)? Jak máme rozumět uvedení autorů typu: *Kolektiv autorů Ústavu českého jazyka filozofické (malé f?) fakulty Masarykovy univerzity v Brně... Lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV...? Bylo by vhodné, kdyby diplomantka vysvětlila, co rozumí pod slovním spojením „norma citace“. Zdá se, že jí to není příliš jasné. Jinak by totiž věděla, že (např.) složky SOA v Třeboni nebo SÚA v Praze mají charakter pramenů, nikoliv literatury! (Obd. viz řazení sbírky zákonů a nařízení... apod.). Věstníky a časopisecké (novinové) odkazy jsou „zamíchány“ mezi položky tzv. „literatury“, aniž by byly dodrženy citační požadavky.*

Pokud se týká dodržování normy citace v poznámkách, úroveň jejího zachování je také různá. Někde je v poznámce uvedena úplná citace, ale v seznamu literatury a pramenů pak chybí (např. pozn. 12 – odkaz k článku M. Janečkové). A proč je jinde uvedena dvojitá citace (stejně údaje jako v seznamu literatury: pozn. 14, 26, 27...)? Průběžné užití úplnější formy citace lze pochopit jen při citování pramenů...

Problémem je i slovosled (... *samotné rakouské části Vitorazska*... /ne: *samotné části rakouského Vitorazska*..., s. 7; opakování slov (*samotný* výzkum...) apod. Nerozumím také tomu, na základě jakého kontrolního vzorku jsou hodnoceny (porovnávány) „zdroje“ v části 2.1. (Historie).

Řada nedostatků je vyložena interpunkčního charakteru (... *slovníčku, jsou*...), popř. se jedná o drobné chyby (*patřila, ne pařila*... 26) nebo nesprávně užitě vazby (... *Rakouska ponechala*...“/ *smlouva nebo hranice?* 18; *zůstala*.../ne: *zůstaly!*/ *panství*... 22). Bylo by vhodné volit lepší formulace (*okolní obce jsou zde zmiňovány pouze okrajově* ...; 70) a dbát na výběr slov:

- ... *srovnala*... jste se slovníkem? Snad ... *porovnala*... (? – s. 8)
- ... *zpracování* by bylo příliš *rozměrné*... (? tamtéž)

v lidské historii! Tyto názvy byly po II. SV historiky odsouzeny, aby zapadly na smetiště dějin! Pokud jich někde užívá dnešní (mnohdy ostudná!) apologie sudetských Němců, potom se vlastně zkruslují výsledky II. SV! K nesprávně užívanému označení tzv. „Benešových dekretů“: jednalo se o *prezidentské* dekrety; osoba prezidenta tu hrála sekundární úlohu. Útoky na prezidenta Beneše byly typické (především a právě) už pro hitlerovské politiky!

Zpochybnování Postupimské smlouvy (popř. Pařížských dohod z r. 1946) může v současnosti vést k rozkolísání politických poměrů; dokonce by mohlo hrozit nebezpečí, že by se přibližoval válečný stav (srv. 27); před takovým chápáním dějin je třeba důrazně varovat! Např. Vitorazsko i Valticko **musely** být po 1.1.1993 ponechány v hranicích ČR; zachování hranic je jednou z podmínek stability poválečného uspořádání. (27)

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE:

Diplomantka (patrně oprávněně) kritizuje dosud převažující užívání lexikografické klasifikace podle Halliga-Wartburga. Opravdu nevyhovuje; ač se o něm v dialektologii často hovoří (bohužel někdy i v prostředí, kde se dosud nedostalo do obecného povědomí)³.

Jaký smysl má užití ich-formy v závěru (jsem vybrala... jsem pořizovala... výklad o metodách výzkumu patří do úvodu, popř. lze - k objasnění postupů a cíle práce - zařadit dílčí výklad o metodice v kompilační části výkladu – ale proč psát v ich-formě jinde než v úvodu (např. s. 65)? Opravdu je v práci uveden nějaký poznatek, který je „výhradním objevem“ diplomantky? (Jedině v takovém případě bych užití ich-formy „mimo úvod“ chápal.)

Pokud by byly odstraněny formální nedostatky, bylo by možné práci hodnotit výrazně lépe (minimálně: *velmi dobře*). Takto ji však mohu pouze **doporučit k obhajobě**.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

1. Opravdu je vymezena oblast českého a rakouského úseku Vitorazska? Srv. cíl práce, s. 7
2. Podle čeho lze ověřit, že většina chalupářů je z hlavního města?
3. Jak se zjišťuje frekvence (užití) slov? (...nejčastěji užívané výrazy: s. 8)
4. Podle čeho byla provedena úprava na mapě v příloze 6? (Uvádí se tu: „podle vodních toků“; ale čí je to návrh? A jakým způsobem bylo vlastní členění navrhováno?)
5. V jakém smyslu diplomantka přihlédla (např.) k lexikografickému modelu Rogetovu, v jakém ji ovlivnil systém slovníku „Duden“... nebo Klégrův (popř. jiné modely)?

Návrh na klasifikaci diplomové práce: **dobře**

Alyse Kralová

.....
podpis vedoucího diplomové práce

V Českých Budějovicích dne 24. května 2005

Stupeň kvalifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------

³ Klasifikaci podle Halliga-Wartburga připomínali jazykovědci zejména od 60. let 20. století, kdy vyšla kniha podruhé. S heslářem pracují též dialektologové (např. z brněnského oddělení ÚJČ ČSAV/ dnes AV ČR); první (doložený) český překlad však realizovala až PhDr. Milena Nosková z Jihočeské univerzity (v rámci grantového projektu FRVŠ: *Dialektologická praktika*) v 90. letech 20. století.